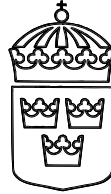

Kommittédirektiv

Skyddet för företagshemligheter

**Dir.
2016:38**

Beslut vid regeringssammanträde den 19 maj 2016

Sammanfattning

En särskild utredare ska överväga vilka lagändringar som behövs för att anpassa svensk rätt till de nya EU-regler om skyddet för företagshemligheter som sannolikt antas inom den närmaste tiden. Genom reglerna harmoniseras medlemsstaternas civilrättsliga skydd mot att någon obehörigen befattar sig med en företagshemlighet. Harmoniseringen ska säkerställa företagets konkurrenskraft och förbättra förutsättningarna för innovation och kunskapsöverföring på den inre marknaden.

Utredaren ska också, utan direkt samband med EU-reglerna, överväga hur ett straffansvar kan utformas när det gäller en anställd som obehörigen utnyttjar eller röjer en företagshemlighet som han eller hon har fått tillgång till inom ramen för sina arbetsuppgifter.

Vid utformningen av sina förslag ska utredaren särskilt uppmärksamma och värna om tryck- och yttrandefriheten, den svenska arbetsmarknadsmodellen och skyddet för anställda och andra som avslöjar brott eller andra allvarliga missförhållanden i en verksamhet.

Uppdraget ska redovisas senast den 19 maj 2017.

Den svenska regleringen

Skyddet för företagshemligheter är viktigt för att säkerställa företagets konkurrenskraft och för att skapa förutsättningar för innovation och kunskapsöverföring.

Lagen (1990:409) om skydd för företagshemligheter trädde i kraft 1990 (jfr prop. 1987/88:155 och bet. 1989/90:LU37). Med företagshemlighet avses sådan information om affärs- eller driftförhållanden i en näringsidkares rörelse som hålls hemlig och vars röjande är ägnat att medföra skada för näringsidkaren i konkurrenshänseende.

Lagen gäller endast obehöriga angrepp på företagshemligheter. Som ett obehörigt angrepp anses inte att någon anskaffar, utnyttjar eller röjer en företagshemlighet för att offentliggöra eller inför en myndighet eller annat behörigt organ avslöja något som skäligen kan misstänkas utgöra brott där det kan följa fängelse eller som kan anses utgöra annat allvarligt missförhållande i näringsidkarens rörelse. Hänsynen till yttrandefriheten och den fria opinionsbildningen väger alltså i vissa situationer tyngre än skyddet för företagshemligheter.

Ett obehörigt angrepp på en företagshemlighet medför enligt lagen skadeståndsskyldighet. Lagen innehåller även bestämmelser om straff. Straffansvaret tar, till skillnad från skadeståndsansvaret, bara sikte på den som olovligen skaffar sig tillgång till företagshemligheten eller som på annat sätt befattar sig med företagshemligheten utan lov.

Uppdraget att föreslå hur EU-direktivet ska genomföras

Det har tidigare saknats EU-rättsliga regler om skyddet för företagshemligheter.

Europeiska kommissionen lade 2013 fram ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att skydda know-how och företagsinformation (företagshemligheter) som inte har röjts från att olagligen anskaffas, utnyttjas och röjas (COM[2013] 813). Syftet är att stärka företagets konkurrenskraft och att förbättra förutsättningarna för innovation och kunskapsöverföring på den inre marknaden. Kommissionen, Europaparlamentet och Europeiska unionens råd har under förhandlingarna enats om rättsaktens innehåll. Den preliminära överenskommelsen om direktivets innehåll innebär i sak följande.

Medlemsstaterna ska säkerställa att det finns en enhetlig civilrättslig reglering av skyddet mot att företagshemligheter anskaffas, utnyttjas och röjs utan lov.

Som en företagshemlighet ska sådan information behandlas som inte är allmänt känd eller lätt tillgänglig, har kommersiellt värde genom att den är hemlig och som innehavaren av företagshemligheten vidtar rimliga åtgärder för att hålla hemlig.

Det ska anses olovligt att anskaffa en företagshemlighet om det sker utan innehavarens samtycke och genom att någon obehörigen kopierar eller skaffar sig tillgång till dokument, elektroniska filer m.m. som kontrolleras av innehavaren.

Det ska vidare anses olovligt att utnyttja eller röja en företagshemlighet om det sker utan innehavarens samtycke av någon som har anskaffat informationen olovligen eller bryter mot ett sekretessavtal eller ett avtal som begränsar utnyttjandet. Att tillverka, sälja eller marknadsföra intrångsgörande varor ska också anses som ett olovligt utnyttjande av företagshemligheten.

De åtgärder och sanktioner som anges i direktivet ska inte få användas om företagshemligheten anskaffats, utnyttjats eller röjts för att avslöja innehavarens menliga agerande, oegentligheter eller olagliga verksamhet och den som gjort det har handlat i syfte att skydda allmänintresset. Detsamma gäller den som gjort det i samband med att han eller hon utövat rätten till yttrande- och informationsfrihet eller för att informera en företrädare för arbetstagarna eller annars för att skydda ett legitimt intresse.

Att anskaffa, utnyttja och röja en företagshemlighet ska anses lagligt om handlandet krävs eller är tillåtet enligt nationell rätt.

När en företagshemlighet olovligen anskaffas, utnyttjas eller röjs ska det finnas civilrättsliga åtgärder, förfaranden och rättsmedel som står till buds för innehavaren av hemligheten. De ska vara rättvisa, ändamålsenliga och avskräckande.

Medlemsstaterna ska slå fast en talefrist som ett anspråk ska göras gällande inom. Talefristen får inte vara längre än sex år.

Bland de sanktioner mot intrångsgöraren som ska stå till buds finns skadestånd och föreläggande om att utnyttjandet

eller röjandet av företagshemligheten ska upphöra. Ett skadestånd ska stå i proportion till den faktiska skadan. Det ska beräknas på grundval av alla relevanta faktorer, inbegripet storleken på oskäligen vinst och omständigheter som inte är av ekonomisk art.

Parter och andra aktörer i en rättegång ska inte få utnyttja eller röja en företagshemlighet som de har fått tillgång till under rättegången. Det ska också finnas möjligheter för en domstol att i en rättegång besluta om sekretess i fråga om dokument som innehåller företagshemligheter och att begränsa tillträdet till en förhandling.

Direktivet innehåller inte några straffrättsliga regler. Det ska inte heller påverka rörligheten på arbetsmarknaden eller möjligheterna för arbetsmarknadens parter att reglera frågor om företagshemligheter i kollektivavtal.

Tiden för genomförande är två år från ikraftträdandet.

Det finns anledning att analysera EU-reglerna och överväga vilka ändringar i lagen om skydd för företagshemligheter och andra lagar som behövs med anledning av EU-reglerna. En särskild utredare bör få i uppdrag att göra detta.

Utredaren ska utarbeta nödvändiga lagförslag för att genomföra de regler som föreslås i EU-direktivet.

Utredaren ska ta till vara det mervärde för skyddet av företagshemligheter som direktivet kan föra med sig. Utredarens förslag ska främja företagets konkurrenskraft och vilja till innovationer. Utredaren ska i sitt arbete ta särskild hänsyn till de små och medelstora företagens behov av en reglering som är ändamålsenlig, förutsebar och lätt att tillämpa.

Utredaren ska också fästa vikt vid intresset av en rimlig balans mellan, å ena sidan, företagets behov av att kunna skydda kommersiella hemligheter och, å andra sidan, intresset av att lagen inte hindrar människor från att fritt utnyttja sina erfarenheter och sitt kunnande och det samhällsekonomiska intresset av att låta kunskap flöda fritt.

Utredaren ska utgå från att lagen inte ska vara ett hinder för anställda och andra att påtala och avslöja allvarliga missförhållanden på arbetsplatserna och att lämna uppgifter till en tillsynsmyndighet.

Utredaren ska beakta tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens regler om bl.a. anskaffarfrihet och meddelarfrihet. EU-direktivet motiverar inte några ändringar i grundlag.

Utredaren ska vidare värna den svenska arbetsmarknadsmodellen, bl.a. när det gäller arbetstagarföreträdares tillgång till information för utförandet av sina uppgifter, liksom rätten att träffa kollektivavtal om företagshemligheter och näraliggande frågor. Dessutom ska rörligheten på arbetsmarknaden, dvs. möjligheten för arbetstagare att byta arbetsgivare, värnas.

Vid utformningen av förslagen ska utredaren ansluta till den systematik och terminologi som används i svensk rätt. De lösningar som föreslås ska i möjligaste mån ligga i linje med de principer som hittills har legat till grund för lagstiftningen på området.

Utredaren får i mån av tid även ta upp andra närliggande frågor om skyddet för företagshemligheter som aktualiseras under utredningsarbetet.

Utredarens huvuduppgifter är således att

- överväga vilka ändringar som måste göras i lagstiftningen för att genomföra direktivet,
- beakta att det finns starka skäl att värna tryck- och yttrandefriheten, den svenska arbetsmarknadsmodellen och skyddet för anställda och andra som avslöjar brott eller andra allvarliga missförhållanden i en verksamhet, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget att se över straffansvarets omfattning

Som framgår ovan behandlas sedan lång tid tillbaka skyddet för företagshemligheter i Sverige i en särskild lag som ger en förhållandevis god skyddsnivå och som, till skillnad från EU-direktivet, innehåller bestämmelser om straff.

I lagen om skydd för företagshemligheter föreskrivs att den som med uppsåt olovligen skaffar sig tillgång till en företagshemlighet ska dömas för företagsspioneri. Den som anskaffar en företagshemlighet med vetskap om att den som tillhandahåll-

er hemligheten eller någon före honom har skaffat sig tillgång till denna genom företagsspioneri ska dömas för olovlig befattning med företagshemlighet. Straffet för företagsspioneri är böter eller fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, fängelse i högst sex år. Straffskalan för olovlig befattning med företagshemlighet sträcker sig från böter till fängelse i högst två år eller, om brottet är grovt, högst fyra år.

I det s.k. Ericsson-målet (Svea hovrätt, dom den 20 oktober 2003 i mål nr B 5221-03) ansågs en anställd inte kunna dömas för företagsspioneri eftersom den information som han hade lämnat ut var information som han hade tillgång till för att utföra sina arbetsuppgifter. Han hade inte olovligen berett sig tillgång till informationen. Domen gav upphov till en diskussion om huruvida lagen ger ett tillräckligt skydd mot att en arbetstagare utnyttjar eller röjer en företagshemlighet.

Med anledning av framför allt Ericsson-målet uttalade riksdagen under våren 2005 att regeringen borde ta initiativ till en översyn av lagen (bet. 2004/05:LU12 och rskr. 2004/05:179). Den dåvarande regeringen beslutade 2007 att en särskild utredare skulle ges i uppdrag att se över bl.a. straffansvarets omfattning (dir. 2007:54). Utredningen tog namnet Utredningen om skyddet för företagshemligheter. Utredningens förslag är redovisade i betänkandet Förstärkt skydd för företagshemligheter (SOU 2008:63).

Den förra regeringen beslutade i december 2013 att inhämta Lagrådets yttrande över ett lagförslag som bygger på betänkandet. Enligt förslaget ska lagen om skydd för företagshemligheter kompletteras med en ny bestämmelse om straff för olovligt utnyttjande eller röjande av företagshemlighet. Förslaget gör det t.ex. möjligt att straffa en ingenjör som avslöjar företagets hemliga uppfinningar för en konkurrent. Enligt lagrådsremissen ska det vidare göras tydligare att skyddet för företagshemligheter inte hindrar någon att avslöja allvarliga missförhållanden i verksamheten.

Förslaget mötte kritik från Lagrådet. Lagrådet ansåg visserligen att det är rimligt att utvidga det kriminaliserade området till sådana fall som Ericsson-målet rörde, men ifrågasatte om det finns något lagstiftningsbehov i fråga om mindre allvarliga

fall. Regeringen borde enligt Lagrådet därför överväga om inte någon begränsning av det straffbara området bör göras. Lagrådet ansåg också att svåra gränsdragningsproblem kan uppkomma i tillämpningen.

Lagrådsremissen ledde inte till lagstiftning.

Regeringen för en aktiv politik som syftar till att skapa bättre förutsättningar för innovationer och kunskapsintensivt företagande. Ett utökat straffansvar skulle förbättra möjligheterna att ingripa mot att företagshemligheter sprids och används illojalt. Detta är viktigt för att främja en sund konkurrens på lika villkor och företagens innovationskraft. En nödvändig förutsättning för en sådan reform är dock att det går att åstadkomma ett utökat straffansvar utan att det går ut över andra viktiga intressen, särskilt intresset av öppenhet och ett fritt informationsutbyte. Givetvis bör en eventuell lagstiftning också utformas så att icke straffvärda handlingar hamnar utanför det straffbara området.

Mot denna bakgrund och med beaktande av de förslag om ett utökat straffansvar som lämnas i betänkandet SOU 2008:63 och den lagrådsremiss med förslag till ändringar i lagen om skydd för företagshemligheter som den förra regeringen beslutade om den 12 december 2013 samt av Lagrådets yttrande från den 8 januari 2014 ska utredaren

- överväga hur ett straffansvar som utvidgas till att omfatta även den som obehörigen utnyttjar eller röjer en företagshemlighet som han eller hon har fått tillgång till inom ramen för sina arbetsuppgifter bör utformas, för att lagen ska uppfylla de krav som Lagrådet ställer med anledning av en sådan utvidgning,
- ta ställning till vilka andra lagändringar som bör göras med anledning av ett utvidgat straffansvar,
- vid sina överväganden beakta att det finns starka skäl att värna tryck- och yttrandefriheten, den svenska arbetsmarknadsmodellen och skyddet för anställda och andra som avslöjar brott eller andra allvarliga missförhållanden i en verksamhet, och
- utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Det ingår inte i uppdraget att föreslå ändringar i grundlag.

Konsekvensbeskrivningar och internationella jämförelser

Utredaren ska allsidigt och grundligt belysa förslagets konsekvenser för näringslivet, anställda, staten, kommuner och landsting samt andra intressenter. Om utredarens förslag medför ökade kostnader för staten, kommuner eller landsting, ska förslag till finansiering redovisas.

Utredaren ska göra de internationella jämförelser som anses befogade. I första hand ska jämförelserna avse länder med förhållanden som är jämförbara med Sverige.

Genomförande och redovisning av uppdraget

Utredaren bör diskutera genomförandefrågor med EU-kommissionen när det är lämpligt.

Utredaren ska i sitt arbete föra en dialog med och inhämta synpunkter från myndigheter, arbetsmarknadens parter och andra organisationer i den utsträckning som det behövs.

Uppdraget ska redovisas senast den 19 maj 2017.

(Justitiedepartementet)